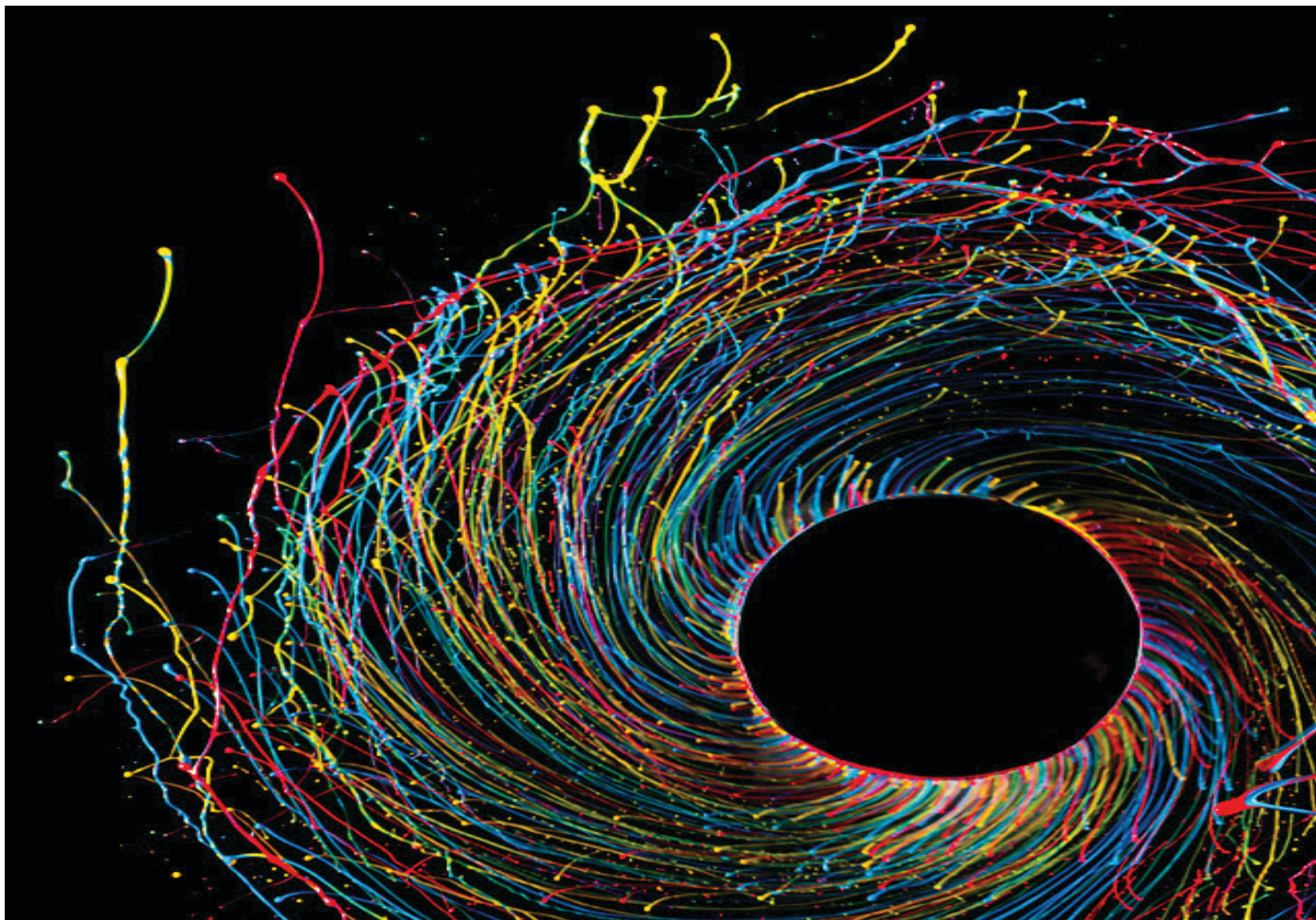

Е
К
В
И
Л
И
Б
Р
И
У
М

ЕКВИЛИБРИУМ

Економски факултет – Прилеп
ЕКВИЛИБРИУМ бр.14

Редакциски одбор

проф. д-р Ѓорѓи Манчески; проф.д-р Славица Роческа; проф.д-р Гордана Витанова; доц.д-р. Марјан Ангелески
проф.д-р Гордана Трајкоска; проф.д-р Димко Кокароски; проф. д-р Љупчо Печијарески;
проф.д-р Каролина Илиеска; доц.д-р Снежана Саламовска; проф.д-р Маргарита Јанеска; проф.д-р Димитар Николоски

лектура: Винета Огненоска
техничка обработка: Виолета Глигоровски

Издавач: Економски факултет - Прилеп
Печати: Гинис, Прилеп
Тираж: 500

СОДРЖИНА

Воведен збор

Димитар Николоски.....стр.3

Промоција на дипломирани економисти и магистри

Афродита Димеска..... стр.4

Отворен ден на Економски факултет- Прилеп

Анета Ристеска..... стр.5

Денови на образование и кариера

Марија Мидовска..... стр.6

Меѓународна конференција

Димитар Николоски.....стр.6

Рефлексии од Темпус проектот DOCSMES

Марија Башеска -Ѓорѓиеска..... стр.7

Менаџерско лобирање

Маријан Танушевски.....стр.10

Влијателни економисти – Гери Бекер

Димитар Николоски.....стр.12

Дезинформацијата како ефикасно оружје

Пеце Николовски..... стр.14

Електронски платежни картички и нивна злоупотреба

Марјан Ангелески..... стр.16

Новоти од УКЛО

Елизабета Ангелеска -Атанасоска.....стр.18

Предавање од Амбасадата на САД во Р. Македонија

Ана Дајовска.....стр.19

Турнир во мал фудбал

Стефан Ветаџокоски.....стр.20

Студентско катче

Новости од АИЕСЕК.....стр.21

Воведен збор

Димитар Николоски

На крајот сме од уште една академска година, период кога се сумираат постигнатите резултати и се кројат планови за во иднина. Се надеваме дека изминатава година беше успешна за поголемиот број студенти, а претстојниот летен период ќе биде можност за полнење на батериите пред новите предизвици. Имајќи ги предвид големиот број случувања во Економскиот факултет - Прилеп во изминатиот семестар, овој број на „Еквилибриум“ е исполнет со разновидни и интересни содржини што со задоволство ви ги претставуваме. Најнапред, вообичаено известуваме за тековните активности во Факултетот како што се промоција на дипломирани економисти и магистри, организирање отворен ден на Економски факултет - Прилеп и претставување на Факултетот на Денови на образование и кариера. Тука, посебно треба да се издвои текстот на проф. д-р Марија Башеска - Ѓорѓиеска што информира за завршна конференција на проектот DOCSMES, како и најавата на меѓународната конференција во организација на Економски факултет - Прилеп од проф. д-р Димитар Николоски.

Меѓу текстовите со стручна содржина во ова издание на „Еквилибриум“ се поместени „Менаџерско лобирање“ од Марјан Танушевски, „Дезинформацијата како ефикасно оружје“ од проф. д-р Пеце Николовски и „Електронските платежни картички и нивната злоупотреба“ од доц. д-р Марјан Ангелески. Во рамките на рубриката влијателни економисти, Димитар Николоски пишува за животот и делото на нобеловецот Гери Бекер, а за новостите од Универзитетот „Св. Климент Охридски“ – Битола, вообичаено, известува Елизабета Ангелеска - Атанасоска. Студентите и овојпат партиципираат со свои текстови посветени на предавањето организирано од американската амбасада чиј автор е Ана Дајовска и турнирот во мал фудбал од Стефан Ветаџокоски. Активистите на АИЕСЕК Прилеп подготвија голем број содржини во врска со нивните активности како што се: кампањата „Летово сакам“, Европскиот лидерски развоен семинар, проектот „Глобално село“, презентација на Про Кредит банка, конференцијата EuroXpro 2014, проектот „Go Clean“ и натпреварот во организација на ЕВН Македонија. Во оваа прилика на сите читатели на „Еквилибриум“ редакцискиот одбор им посакува пријатен летен одмор.

Промоција на дипломирани економисти и магистри

Афродита Димеска

На 30 Април 2014 година на Економски факултет - Прилеп се одржа свечена промоција на дипломирани економисти и магистри по економски науки коишто своите студии ги завршиле во периодот од 11 октомври 2013 година до 10 март 2014 година. На оваа промоција беа доделени дипломи на вкупно 96 дипломирани економисти и 16 магистри по економски науки коишто се приклучија кон големото семејство алумни од нашиот факултет. И овој пат просторот каде што се одвиваше свеченоста беше аулата на Економскиот факултет - Прилеп со што се надополни свечениот карактер на овој настан.

Свечениот собир, со свое обраќање го поздрави деканот на Факултетот, проф. д-р Ѓорѓи Манчески кој на дипломираните економисти и магистри им посака успешна и плодна работа. Во своето инспиративно обраќање, деканот изрази надеж дека стекнатите знаења за време на студирањето ќе претставуваат моќна алатка во натамошниот кариерен развој. Натаму, тој им порача на дипломираните и магистрираните економисти и понатаму Економскиот

факултет - Прилеп да го чувствуваат како своја институција и да доаѓаат секогаш кога ќе имаат потреба за тоа. На крај деканот на Економски факултет - Прилеп, проф. д-р Ѓорѓи Манчески упати искрена порака до дипломираните економисти и магистри: „Верувајте во себе! Верувајте во своите способности и продолжете да чекорите по патот на успехот!“.

Традиционално, Економски факултет - Прилеп, им додели пофалници и ги награди дипломираните студенти со постигнат успех над 9.00. Треба да се истакне фактот дека студентот со највисок просек Ивона Тодороска беше наградена со обезбедување соодветен работен ангажман. Промоцијата се одржа во присуство на голем број гости и претставници од Универзитетот „Св. Климент Охридски“, а беше збогатена со културно - уметничка програма во изведба на Леонарда Богданоска-Гиноска и Кире Гаралоски. Свечениот чин на доделување дипломи беше удостоен од страна на градоначалникот на општина Прилеп, г-дин Марјан Ристески. Во своето обраќање при кајот на манифестацијата тој истакна дека е гордост за еден град да има високообразовна институција како што е Економскиот факултет - Прилеп. Освен тоа, тој апелираше до стопанствениците да ги отворат своите врати и да им дадат шанса на младите дипломирани економисти за кои се надева дека во нив ќе препознаат квалитетни кадри.

Отворен ден на Економски факултет-Прилеп

Анета Ритеска

И оваа година Економскиот факултет - Прилеп во рамките на своите промотивни активности за уписот во новата академска година, на 8 април 2014 година организираше отворен ден. Слично како и во претходните години, за оваа манифестација, интерес покажаа голем број средношколци од повеќе населени места. Имено, факултетот го посетија над 500 матуранти заедно со нивните професори од средните училишта од Прилеп, Битола, Кавадарци, Македонски Брод, Неготино, Демир Хисар, Крушево и Кичево. Овој настан претставуваше одлична можност матурантите одблиску да се запознаат со инфраструктурните и техничките капацитети, академскиот и соработничкиот кадар, како и со многу други содржини и можности коишто ги нуди нашата високообразовна институција.

Во текот на целиот ден студентите организирани во групи правеа обиколка низ Факултетот, и тоа низ амфитеатрите, предавалните, библиотеката, читалната, компјутерскиот центар, интернет клубот и сл. Во насока на информирање за едукативните можности, матурантите имаа можност да проследат презентации преку коишто се запознаа со современите услови и начинот на студирање според европскиот кредит трансфер систем и содржините на атрактивните студиски програми. Во тој контекст, вредно е да се напомене дека Економскиот факултет - Прилеп нуди бројни студиски програми за прв, втор и трет циклус студии.

Треба да се истакне дека оваа респектирана високообразовна институција настојува да профилира кадри кои ќе бидат подготвени да одговорат на конкуренцијата на пазарот на труд па, токму поради тоа, студиските програми многу често се обновуваат со нови содржини со цел да кореспондираат со современите услови и барања на работодавачите. Во поглед на надградување на наставниот процес со нови теоретски и практични знаења, матурантите беа информирани, дека во неговото реализирање континуирано се вклучени бројни визитинг професори од земјата и странство. Економскиот факултет - Прилеп има добра соработка со деловните субјекти, со што се овозможува студентите да реализираат практична работа. Во тој контекст беше нагласено дека голем број стручњаци од праксата реализираат предавања на коишто своите

практични искуства несебично ги споделуваат со студентите.

Меѓу другото, учениците се запознаа и со можностите за вклучување во дополнителни активности, како на пример спортски натпревари, студентски забави, членување во Студентскиот парламент и АИЕСЕК што би им овозможило попријатен и побогат студентски живот. Се надеваме дека и овојпат, со организирање на активностите во рамките на отворениот ден ги постигнавме очекувањата на голем дел од матурантите кои го посетија нашиот Факултет. Оваа прилика ја користиме на идните броцоши да им посакаме многу среќа во реализирање на матурскиот испит и изразуваме искрена желба да направат вистинскиот избор на факултет и професија со којашто ќе се гордеат и ќе имаат добра иднина.

Денови на образование и кариера

Марија Мидовска

Од 10 до 15 април 2014 година на Скопскиот саем по 17 пат се одржа манифестацијата Денови на образование и кариера. Оваа манифестација се одржува со цел да ги поддржи младите за успешен развој во нивната кариера. Манифестацијата за отворена ја прогласи г-ѓа Даниела Глигоровска, извршен директор на Скопски саем, во присуство на министрите: за образование и наука, г-дин Спиро Ристовски, и за внатрешни работи, г-ѓа Гордана Јанкуловска. Во оваа прилика со свој штанд се претстави и Универзитет „Св. Климент Охридски – Битола“, а со тоа и Економскиот факултет - Прилеп како една од единиците на Универзитетот. Идните студенти имаа можност да се информираат за студиските програми на прв, втор и трет циклус на студии кои ги нуди Економскиот факултет. Исто така тие имаа можност да добијат информации и за условите за запишување, можноста за размена, организацијата на студиите, практичната и клиничката настава.

Овие саемески денови претсатвуваат промоција на знаењето, денови на отворени предизвици за младите посетители во поглед на тоа каде да се продолжи образованието и идната професионална кариерата. Вредно е да се напомене дека образованието е јадро кое човекот го прави подготвен за повеќето предизвици во општеството. Во тој поглед манифестација претставуваше спој на средното и високото образование и овозможи поддршка на младите луѓе за градење успешна кариера.

Паралелно со Деновите на образование и кариера се одржа и 25-от по ред Саем на книга, една од најзначајните културни манифестации во нашата земја. Саемот на книга обезбедува најголема понуда на дела од домашни и странски автори, современи и класични литературни дела, белетристика, стручна и научна литература, учебници и училишни прирачници, енциклопедии и дела од областа на културата и уметноста. Овој саем е една од најпосетените саемски манифестации кај нас и истиот има огромно значење и улога во создавање на традиција и култ кон пишаниот збор. На саемот на книга можност да изложуваат имаа голем број издавачи од Македонија, Грција, Бугарија, Словенија, Чешка, Унгарија, Русија, Германија, Словачка, Италија, Швајцарија и Велика Британија.

Меѓународна конференција

Димитар Николоски

Економски факултет - Прилеп ја продолжува заложбата да биде промотор на најновите достигнувања во полето на економските науки преку организирање меѓународни научни конференции. Во тој контекст, во периодот од 3 до 4 октомври оваа година, Факултетот ќе биде организатор на меѓународната научна конференција „Развојот на малите и средни претпријатија и иновациите: Градење конкурентна иднина на Југоисточна Европа“ која ќе се одржи во хотелот „Милениум Палас“, Охрид. Оваа конференција е поддржана од страна на Централно - Европската Иницијатива (CEI), а како коорганизатор покрај Економски факултет - Прилеп се јавува и Центарот за иновации и развој (CINNOD).

Целта на конференцијата е да се истакнат повеќе аспекти на современите промени во Земјите од Југоисточна Европа насочени кон зголемување на иновациите и постигнување одржлив развој. Поконкретно, конференцијата ќе креира платформа за презентирање различни академски и професионални пристапи и дебати за развојот на иновациите кај малите и средни претпријатија во Земјите од Југоисточна Европа. Конференцијата ќе им овозможи на истражувачите, практичарите, докторантите и креаторите на политики да го дадат својот придонес преку согледување на проблемите од теоретска и емпириска гледна точка. Исто така, таа ќе понуди можност за размена на идеи, градење партнерства, споделување на знаење и искуства за подобрување на иновацииските капацитети на малите и средни претпријатија.

Темите коишто ќе бидат застапени на конференцијата се следни: интернационализација на малите и средни претпријатија и иновациите; влијанието на информатичко-комуникациската технологија врз конкурентноста на малите и средни претпријатија; отворени иновации за развој на малите и средни претпријатија; иновацииските политики во земјите на Југоисточна Европа; иновацискиот менаџмент во услови на економија заснована врз знаење; предизвици на социјалните иновации во земјите на Југоисточна Европа. На конференцијата се пријавени повеќе од 120 трудови, а бројот на автори достигнува 250. Пријавените учесници доаѓаат од голем број земји: Македонија, Србија, Албанија, Косово, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Романија, Бугарија, Хрватска, Словенија, Турција, Кипар, Молдавија, Италија и Австралија. За учесниците на конференцијата овој настан ќе претставува можност да ги споделат своите научни сознанија и да стекнат нови контакти со свои колеги од земјите на Југоисточна Европа. Очекуваме, конференцијата да ги постигне поставените цели и на тој начин да придонесе за поттикнување на иновативноста на малите и средни претпријатија во Република Македонија и пошироко.

Рефлексии од Темпус проектот DOCSMES

Марика Башеска - Ѓорѓиеска

Во присуство на околу седумдесет учесници, на 14.06.2014 година во хотелот Белведере во Охрид се одржа Завршна Меѓународна конференција за дисеминација на финалните резултати од Темпус проектот со наслов „Заедничка регионална програма на докторски студии по претприемништво и менаџирање на мали и средни претпријатија во земјите од Западен Балкан“ позната уште под акронимот DOCSMES. Носител на грантот е Алма Матер Студиорум - Универзитет во Болоња, Италија, а локален координатор е проф. д-р Марика Башеска - Ѓорѓиеска од Економскиот факултет - Прилеп.

Промовирајќи ја регионалната проектна соработка како еден од приоритетите на европската агенда, Економскиот факултет - Прилеп, Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола, во својство на локален координатор, во претходните три години ги реализираше активностите предвидени со проектот чија основна цел беше развивање и имплементација на заедничка докторска програма на Економскиот факултет во Прилеп во соработка со три универзитети од земјите на Европска Унија: Алма Матер Студиорум - Универзитет во Болоња, Италија; Автономен универзитет во Барселона, Шпанија; Универзитет во Ница, Софија Антиполис, Франција и четири универзитети од регионот: Универзитет на Југоисточна Европа - Тетово; Универзитет во Тирана и Земјоделски универзитет во (од) Тирана, Република Албанија; Универзитет Дарданија, Косово. Заради приближување на докторската студиска програма до потребите и барањата на пазарот на работна сила на земјите од Западен Балкан во проектот беа вклучени и други институции како што се: Агенцијата за промоција на претприемништвото во Република Македонија, Сојуз на стопански комори – Скопје, компанијата „Сивус“, како и Конфедерацијата на Албански индустрии – Тирана (Конфиндустрија) од Република Албанија кои учествуваат во креирањето на курикулумот на програмата и во текот на имплементацијата на програмата.

На конференцијата присуствуваа ректори, проректори, професори и претставници од сите партнери во проектот, претставници на бизнис заедницата и докторантите од двете генерации на програмата. Во името на ректорот проф. д-р Златко Жоглев, присутните на конференцијата

ги поздравил проректорот на Универзитетот „Св. Климент Охридски“, проф. д-р Никола Крстаноски кој го потенцира значењето на проектот и особено значењето на оваа уникатна докторска програма, нагласувајќи дека бенефитот од постоењето на ваква програма е повеќекратен за Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола, за сите универзитети вклучени во програмата, високото образование во Република Македонија, како и за земјата во целина преку промовирањето на претприемништвото како носител на растот и конкурентноста на нашата држава и на земјите од регионот.

Значењето на проектот за Економскиот факултет - Прилеп го истакна деканот проф. д-р Ѓорѓи Манчески. Тој потврди дека DOCSMES е едно од најголемите искуства за нашиот факултет. Докторската програма претставува нов модел на трет циклус студии којашто имплементира нов научен пристап, нов начин на организација и партнерство, нова можност за подобрени интелектуални и инфраструктурни капацитети.

Презентација на главните резултати од проектот имаше проф. д-р Марика Башеска - Ѓеорѓиеска. Таа ја искажа благодарноста на партнерите до Европската Комисија и нејзината Агенција за образование за финансирањето на активностите на проектот. Во излагањето беше истакнато дека сите активности во насока на реализирање на основната цел на проектот се завршени успешно и како резултат на тоа беше имплементирана пилот програма за првата генерација докторанти, која продолжи и оваа учебна година со запишување докторанти од втората генерација.

Исто така, беше нагласено дека од првата генерација студенти веќе пет пријавиле докторски дисертации и четири ги одбрале своите предлог тези. Со развивањето на оваа заедничка докторска студиска програма, всушност, се комплетира трицикличниот систем на високото образование во согласност со Болоњската декларација и клучните цели на т.н. заеднички европски простор на образование и наука, а истовремено се зголеми нивото на научен пристап и претприемничка култура во земјите на Западен Балкан што ја зајакнува поврзаноста со пазарот на трудот.

Рефлексиите од проектот врз партнерите од регионот беа претставени поодделно. Претставници од Универзитетот во Тирана, Земјоделскиот универзитет во Тирана и Универзитетот Дарданија од Приштина ги искажаа сите бенефити постигнати во текот на реализацијата на проектот. Сите тие безрезервно го нагласија значењето на искуството стекнато со воспоставувањето на докторската

програма, можноста за заедничко креирање на програмата, од страна на сите партнерски универзитети и претставниците на бизнис заедницата, искуството добиено од развиените западно-европски универзитети, соработката со професорите од универзитетите од ЕУ, воспоставената мрежа, набавената опрема, софтвер, работата со интернационална група студенти итн.

Она што остави најголем впечаток беше излагањето на студентите и тоа генерално за докторската програма и посебно за нивната мобилност на партнерите од ЕУ. Студентите истакнаа дека по завршената прва фаза на подготовка за истражување, која вклучуваше следење настава од повеќе предмети, семинари, реализирана мобилност, програмата е навистина квалитетна, со квалитетни содржини, квалитетни професори и понуда на знаење. Како резултат на тоа тие се веќе подготвени за втората фаза – истражување и изработка на докторската дисертација. Во своите презентации за искуството стекнато за време на студиските престои на Универзитетот во Болоња, Универзитетот во Барселона, Универзитет во Ница, Софија Антиполис сите три претставници на групите искажаа дека носат силни импресии изразени преку збогатено знаење и искуства во врска со начинот на истражување, можностите за пристап до светките бази на литература, посети на институции и конференции, меѓусебно силно поврзување и запознавање со нови култури.

По завршувањето на конференцијата, за сите странски претставници беше организирана посета на историските и културните обележја на градот Охрид со што тие имаа можност поодблиску да ги запознаат вредностите на нашата држава. На маргините на конференцијата деканот на Економскиот факултет - Прилеп, проф. д-р Ѓорѓи Манчески и деканот на Економскиот факултет од Тирана, потпишаа договор за меѓусебна соработка на образовен и научен план на двете институции.

Tempus

Менаџерско лобирање

Марјан Танушевски

Република Македонија е првата држава во Југоисточна Европа што со закон ги регулира правилата на лобирање пред националните и локалните власти. Со Законот за лобирање се обезбедува поголема одговорност кај лицата што се занимаваат со лобирање, нивна регистрација, надзорот врз нивното работење и други активности. Создавањето законски услови за развивање на оваа дејност и промоцијата на транспарентното лобирање беа основниот предизвик на Македонското научно друштво (МНД) - Битола да го формира првиот Македонски центар за лобирање, чиј иницијатор за основање и раководител, од првиот ден, е авторот на овој осврт. Имено, како стручњак од областа на лобирањето авторот раководи со првиот македонски Центар за лобирање при МНД - Битола.

Целта на Центарот за лобирање при МНД - Битола е да здружува, обезбедува пријателства, да обучува, истражува, да се бори против корупцијата, да анализира и да публикува содржини кои ќе се од полза на лицата и институциите што се занимаваат или ќе се занимаваат со лобирање. Проектот се потврди како оправдан и одржлив. Центарот е национално и меѓународно етаблиран, директно соработува со домашни и странски институции и друштва на лобисти, вклучувајќи ја и ААЛЕП - Асоцијацијата на акредитирани лобисти при Европскиот Парламент со седиште во Брисел.

Потребата да се знаат и практикуваат лобирачки вештини е сè изразена, а истражувањата на МЦЛ-Битола потврдија дека перцепцијата за лобирањето е сè попозитивна и мотивирачка. Менаџерското лобирање е процес со кој ефикасно се влијае врз резултатите на одредени политики, донесување на стратегија, одлука или закон. За да се лобира, треба да се познаваат состојбите во општеството, но и да се имаат стручни познавања за проблемот кој се решава. Според Даниел Геган, ветеран за лобирање во Брисел и визитинг професор на повеќе европски универзитети, лобирањето во ЕУ е цврсто поврзано со процесот на менаџмент и е поткрепено со добро образование. Лобирањето и демократијата одат рака под рака, посочува поранешен претседател на Американската лига на лобисти Дејв Венхолд и затоа треба да се развива

професионализмот и компетенциите, да се обезбедат високи етички стандарди и јавност при лобирањето во големата арена, но и да се врши едукација на луѓето за што поефикасно лобирање.

Историски гледано, лобирање имало уште во времето на царевите кои и покрај големата моќ, сепак биле лобирани. Според општо прифатената легенда, термините „лобирање“ и „лобист“ се развиваат во 1869 година за време на претседателствувањето на американскиот генерал Јулиус Грант, кој бил опкружен од поединци и организирани групи кои пред него презентирале нечији интереси, барале промена на одлуките или донесување на нови. Предворјето (англиски Lobby) во хотелот „Вилорд“ во Вашингтон било место за лобирање, за влијание, за нови одлуки. Лицата кои лобирале се наречени лобисти.

Во европската научна литература нема консензус околу лобистичката лексика. Најпродуктивниот европски автор посветен на лобирањето, универзитетскиот професор Ринус Ван Шенделен предочува дека „лобирањето е многу повеќе отколку ново шише со старо вино“. Тоа се потпира на две интелектуални научни дисциплини, и тоа: политичките науки како мајка на учењето за влијание преку лобирање, и второ – менаџментот како наука, која се смета за учење, преку која најефикасно се реализираат плановите. Во мултикултурна Европа, степенот на успешност на организациите во процесот на креирање политики се почесто се мери со успешно применетите методи и стратегии на лобирање. Лобирањето со сите свои предности и недостатоци создава силен импулс во процесот на артикулација на мислата, идејата и одлучноста да се оствари целта на организацијата.

Интензивните процеси на лобирање, посебно во светските центри на моќ, Брисел и Вашингтон, се една од причините да се пристапи кон поставување нормативни рамки на оваа дејност. Мотивите за регулирање на феноменот лобирање не се поврзани со цел да се намали моќта за креативност, ниту пак да се намали моќта на алатката за влијание врз институциите на различни нивоа. Напротив, потребата за регулирање на лобирањето како активност или професија е мотивирана пред сè од намерата на секоја држава, лобирањето да биде во склад со релевантните закони и да придонесе во борбата против корупцијата. Според проф. д-р Мате Граниќ претседател на ХДЛ-Загреб и поддржувач на Центарот во Битола, лобирањето, регулирано со закон, претставува силен антикорупциски инструмент со кој се обезбедува

поголема транспарентност во работата на државните институции. За легитимно лобирање важен е и придонесот на останатите актери во заедницата, односно политичарите, граѓанскиот и бизнис секторот и секако академската јавност.

Статистички, мал е бројот на државите во светот што лобирањето го регулирале со закон, односно освен Македонија тоа го направиле и Полска, Литванија, Словенија и Црна Гора, а некои востановиле одредени правила како составен дел на регулативите во матичната држава, и тоа: Австралија, Велика Британија, Грузија, Германија, Израел, Италија, Канада и Франција.

Најважно од сè е што лобирањето како стара древна дисциплина, во САД и Европа се развива врз академска подлога, теории и истражувања, студии и публикации. Во Македонија, лобирањето од пред две години е составен сегмент и на академскиот процес, кој во минатото, скромно и недоволно посветувал внимание на феноменот лобирање. Денес, со имплементација на механизмите за лобирање се прошируваат границите на менаџерската пракса, се зајакнува позицијата во секој политички процес на креирање политики и се потврдува определбата за „институционален пристап“ или систем кој постои и е одржлив бидејќи создава вредност за актерите. Во нашата држава се прават сериозни напори и активнисти за обезбедување академска подлога за основните познавања за лобирање, поддршка за домашната и превод на странска литература и истражувања за лобирање, бидејќи станува збор за веќе акредитиран предмет во високообразовниот систем. Македонскиот центар за лобирање одржал обуки, тренинзи и работилници за лобирање кои се поддржани од домашни и меѓународни институции, а најновиот проект на тема „Лобирање и учество на граѓанските организации во процесот на донесување јавни политики во пелагонискиот регион – Градење на

дијалог“, се оствари со целосна финансиска поддршка на Делегација на Европска Унија, а во рамките на Европскиот инструмент за демократија и човекови права (EIDHR). Во рамките на проектот беше отпечатен Прирачник за транспарентно лобирање на граѓанските организации од авторот Танушевски, потписник и на првата книга во нашата држава „Лобирање во локалната самоуправа“ на македонски и англиски јазик.

Менаџерското лобирање во Република Македонија е во ембрионална фаза, без традиција и пракса. Тоа е дополнителен предизвик за јавните власти, академската заедница и други актери во општеството сериозно да се посветат на развојот на лобирањето како клуч за успех. Користа од зголемување на академскиот опфат за изучување на менаџерско лобирање како нова научна дисциплина, како и поттикнувањето на континуирана и стручна едукација поткрепена со литература од областа лобирање ќе овозможи македонскиот образовен систем да стане покомпатибилен во однос на потребите за менаџерско знаење. Оспособувањето на менаџерските тимови за изработка на стратегија за лобирање како составен дел на секоја стратегија и имплементацијата на механизмите за лобирање ќе ги прошируваат границите на менаџерската пракса, односно ќе создадат можности да јакнее примената на процесни вештини и да се создава дополнителна вредност на актерите.

Лобирањето е занает, а секој занаетчија се занимава само со својата работа. Со менаџерско лобирање, кое се потпира на искуство и здрав разум, се унапредуваат демократските вредности, се обезбедува соодветен придонес врз база на знаење и експертиза кои се неопходно потребни за сите сегашни и идни процеси на креирање на јавните политики во Република Македонија.

Влијателни економисти

Гери Бекер

Димитар Николоски

На 3 мај оваа година згасна животот на еден од најистакнатите современи економисти, нобеловецот Гери Бекер, кој со своето дело остави длабока трага во развојот на економската наука. Негов интерес беа голем број општествени феномени, за чии што третман, најсоодветен инструментариум овозможува економската теорија во нејзината неокласична форма. Обидите на Бекер да се прошират границите на економијата довело до основање на движењето наречено „економски империјализам“, чиј што најистакнат претставник е самиот тој. Токму тоа претставува повод, во овој број на Еквилибриум, подетално да ве запознаеме со животот и делото на овој извонреден економист.

Гери Бекер е роден во 1930 година во Пенсилванија, САД. Своите додипломски студии ги завршил на Универзитетот Принстон, додека со докторат се стекнал на Универзитетот во Чикаго во 1955 година, за својата докторска теза од областа на економијата на дискриминација под менторство на Милтон Фридман. Во периодот од 1957 до 1969 година работел како универзитетски професор на Универзитетот Колумбија, по што повторно се вратил на Универзитетот во Чикаго. Таму останал до крајот на својата професионална кариера како професор на департментите по економија, социологија и бизнис.

Истражувачкиот интерес на Бекер опфаќа широк опсег на теми коишто се обединети под заедничкиот назив: „економски пристап на човековото однесување“. Во тој контекст, Бекер употребува варијанта на неокласичната теорија за однесување на потрошувачите како метод што може да се примени во анализата на индивидуалниот избор надвор од границите на традиционалниот економски домен, вклучувајќи ги: дискриминацијата, образованието, криминалот, зависноста, семејството и алтруизмот. За своето истакнато творештво Бекер има добиено повеќе признанија како што се: John Bates Clark Medal во 1967 година и Претседателскиот медал на слободата во 2007 година. Во 1992 година нему му е врачена Нобеловата награда за економија за проширување на доменот на микроекономската анализа на широк спектар од човековото однесување и интеракција, вклучувајќи го и непазарното однесување. Од големиот број подрачја каде што Бекер со својот истражувачки труд има дадено голем придонес во развојот на економската наука, на ова место ќе ги споменеме следниве: економија на дискриминација; човеков капитал; теорија на потрошувачка и користење на времето; криминал и казнување; општествени интеракции, фертилитет и семејство; позитивна теорија на економската политика.

Економија на дискриминација

Творештвото на Бекер на полето на економијата на дискриминација започнува со неговата докторска дисертација публикувана како книга во 1957 година. Уште на самиот почеток идејата дискриминацијата да се третира како економски проблем создала многу контроверзи, но од денешна перспектива, без сомнение, може да се потврди дека Бекеровиот придонес во оваа област бил револуционерен. Теоретската структура на економијата на дискриминација е многу едноставна. Почетна точка на анализата е тврдењето дека дискриминација настанува кога економските агенти изразуваат желба да платат за несклучување договор со други агенти кои имаат различни карактеристики, типично различна боја на кожата. Најважното сознание до кое доаѓа Бекер е дека дискриминацијата е на штета на двете групи, на пример белците и црните. За да го покаже тоа, тој применува едноставен модел на меѓународна трговија, при што коефициентот на дискриминација игра улога на еден вид царина. Потоа, лесно се покажува дека состојбата на дискриминација претставува инфериорен еквилибриум и од аспект на заедницата која има склоност кон дискриминација.

Сепак, оваа анализа има и свои недостатоци. Имено, микроекономската заснованост не е развиена со поголем степен на генералност. Потоа, склоноста кон дискриминација е претпоставена без подлабока дискусија за нејзиното потекло. Со оглед на тоа дека изворот на дискриминација се индивидуалните преференции, премногу е рестриктивно да се претпостави дека коефициентите на дискриминација се фиксни, т.е. не се менуваат во текот на времето. Особено воочливо е отсуството на соодветен третман на политиките за намалување на дискриминацијата како што се даноците и субвенциите во насока на отстранување на ценовните дисторзии предизвикани од дискриминацијата.

Човеков капитал

Кога Бекер за првпат ја објавува својата книга „Човеков капитал“, овој концепт веќе бил присутен во литературата, но тој за првпат започнал, на систематски начин, да го истражува засилувајќи ја неговата микроекономска заснованост. Според Бекер, образованието и тренингот од гледна точка на поединецот можат да се набљудуваат како инвестиции чии бенефити ќе се остваруваат во подолг временски период. При тоа, трошоците што ги генерираат овие инвестиции се состојат од директни монетарни трошоци и пропуштена заработувачка за времето додека се стекнува образованието. Образованието претставува профитабилна инвестиција доколку нето сегашната вредност од трошоците и бенефитите е позитивна. Освен тоа, инвестирањето во човечки капитал претставува реална инвестиција од гледна точка на општеството и врз основа на тоа може да се пресметаат како приватната, така и општествената профитабилност на оваа инвестиција.

Една од примените на теоријата на човеков капитал е разграничувањето меѓу општ и специфичен тренинг. Општиот тренинг го подигнува вкупното ниво на вештини на индивидуата и во тој случај работодавачот нема поттик да обезбеди ваков вид на тренинг. Бидејќи општиот тренинг за работодавачот претставува еден вид јавно добро, може да се очекува дека тој ќе биде обезбеден од страна на специјализирани институции и за нив ќе плати поединецот или некое колективно тело како што е државата. Од друга страна, специфичниот тренинг ја зголемува продуктивноста само кај конкретниот работодавач со што постои поголема веројатност дека ќе биде вратена инвестицијата во тренингот. Натаму, со помош на развиената теоретска рамка Бекер дава објаснување на емпириската опсервација за поголема мобилност на младите во споредба со повозрасните работници. Исто така, теоријата на човеков капитал

овозможила да се понудат објаснувања за одредени емпириски сознанија за коишто претходно се мислело дека се контрадикторни со основната економска теорија како што е, на пример, случајот со парадоксот на Леонтиев од областа на меѓународната економија според којшто САД настојуваат да извезуваат трудоинтензивни производи што е спротивно на очекувањата засновани на теоријата за меѓународна специјализација.

Теорија на потрошувачка и користење на времето

Бекер може да се смета за еден од основоположниците и на „новата“ теорија на потрошувачка или теорија на производство во домаќинството. Основната идеја на оваа теорија е дека домаќинството може да се третира како „мала фабрика“ која создава производи од инпутите како што се пазарните добра и времето на неговите членови. Членовите на домаќинството, исто така, можат своето време да го понудат на пазарот на труд за дадена плата која што го претставува опортунитетниот трошок за времето на секој потрошувач. Според тоа, домаќинството ја максимизира својата корисност за дадени ограничувања како што се: функцијата на производство; рапределбата на времето меѓу пазарот на труд и активности за производство во домаќинството и буџетското ограничување. Главниот заклучок што произлегува од оваа анализа е дека релативните цени на основните добра зависат од интензивноста на времето за нивно трошење и од нето платата. Според тоа, зголемувањето на платата на даден потрошувач нема да резултира само со ефект на супституција во корист на работата, туку ќе доведе и до супституција на повеќе со помалку временски интензивни потрошувачки активности. Бекеровиот особен придонес кон „новата“ теорија на потрошувачка се состои во неговото потенцирање на алокацијата на времето и платата како алтернативен трошок на потрошеното време за производство во домаќинството. Неговото дело претставува извор на инспирација за натамошно истражување во овој домен и, од таа гледна точка, тоа претставува најзначаен нов пристап во анализата на семејството.

Криминал и казнување

Криминалното однесување традиционално не се смета за централно подрачје за истражување во економијата. Почетоците датираат со статијата на Бекер од 1968 година во која тој ја истражува примената на економската теорија во сферата на позитивната теорија на криминалното однесување и нормативната теорија за оптимална политика

спрема криминалот. Прашањата што ги поставува во тој контекст се однесуваат на оптимално користење на ресурсите за спроведување на легислативата и оптимално ниво на казнување за престапниците. За таа цел Бекер ја воведува функцијата на општествена загуба со која ја квантифицира штетата од деликтите и трошоците за осудување и казнување што ги сноси општеството. Оваа функција на општествена загуба ја отсликува загубата за општеството во целина и таа е неутрална во однос на нејзината распределба меѓу поединците во општеството.

Едно од прашањата што природно се наметнува во овој контекст е дали економската пресметка на трошоците и бенефитите претставува најсоодветен начин за определување на „оптимална“ политика во однос на криминалот? Со други зборови, дали постојат повисоки вредности што треба да се земат предвид кога се формулираат политиките и се пишуваат законите? Бекеровиот одговор е дека спроведувањето на легислативата претставува економски проблем во смисла на тоа дека ресурсите се ограничени и дека економската анализа е неопходна, со цел да се обезбеди нивно ефикасно користење. Според тоа, несомнено е дека Бекер даде голем придонес во поставување на темелите од една нова ера на теоретско и емпириско истражување во оваа област.

Општествени интеракции, фертилитет и семејство

Главното дело на Бекер во сферата на истражувањата посветени на семејството е „Расправи за семејството“ објавено во 1981 година. Во тој контекст, Бекер се обидува да понуди целосна економска теорија за семејството, неговото формирање и растурање, внатрешната поделба на трудот и алокацијата на ресурсите. Основниот модел на семејството е употребен за да се објасни неговата улога во традиционалното наспроти модерното општество потоа, промените во фертилитетот во текот на времето и меѓу општествените групи. На тој начин, Бекер ја поставил економската теорија за истражување на интересни и значајни прашања во оваа област.

Во „Расправи за семејството“ Бекер најнапред вниманието го посветува на проблеми како што се поделбата на трудот и природата на брачниот договор. При тоа, компаративната предност е заснована врз биолошките разлики, односно жената ги раѓа и ги одгледува децата во замена за заштита и „осигурувањето“ што го обезбедува мажот. Разводот, слично како и склучувањето брак, се третира како

одлука што вклучува анализа на приходите на двајцата сопружници во рамките и надвор од бракот. Во тој контекст, порастот на стапката на разводи е објаснета преку порастот на платите на жените и зголеменото социјално осигурување, а истите фактори придонесуваат за намалување на просечниот број деца во семејството и зголемување на бројот на вонбрачни деца. Во заклучните размисли од оваа книга се поместени интересни предвидувања за развојот на семејството во иднината.

Наместо заклучок

Првото нешто што го забележува читателот на Бекеровите трудови е нивниот иновативен карактер. Неговото дело, исто така, имало силно влијание врз творештвото на голем број други истражувачи во економијата и другите општествени науки. Водечкиот принцип во Бекеровото истражување е дека економската теорија може успешно да се примени врз широк спектар прашања во општествените науки. Тоа довело тој да се зафати со проблеми кои претходно не биле сметани за соодветен предмет во економската наука со што, очекувано, ја заслужил Нобеловата награда за економија. На крај, вредно е да се цитира на кој начин Бекер го дефинира економскиот пристап во своите истражувања: „Комбинираните претпоставки за максимизирање во однесувањето, пазарната рамнотежа и стабилните преференции, користени неуморно и решително, ја сочинуваат срцевината на економскиот пристап на начин како што го гледам јас“.

Дезинформацијата како ефикасно оружје

Пеце Николовски

Една од најстарите техники за борба против информациите, уште од примитивниот период на човештвото, е дезинформацијата. Нејзиното историско прифаќање одговара со императивите; да се види, да не се биде фатен, потоа противникот да се натера да се открие или сам да се фати во замка, користејќи се со измама. Стратегиите со дезинформација се присутни во сите кинески воени списи, повеќе од 2 милиониуми пред новата ера. Исто така и во библиските списи се наоѓаат бројни пасоси

кои се однесуваат на праксата на дезинформацијата, која била, повеќе или помалку, успешна. Понекогаш, погрешно, се смета дека тоа е феномен од најнов период, врзан пред сè за времето на советскиот блок.

Англичаните ја користат дезинформацијата во почетокот на XX век, за да дојдат во одлучувачка предност во своите битки. Или, пак да ја искористат состојбата на фронтот за успешни финансиски трансакции. Познат е примерот од 1916 година, за време на битката за Јутланд, покрај Фолкландските острови. Тоа било поморски судир на англичаните и германците во Првата светска војна. Англиските разузнавачки служби многу вешто го искористеле информативниот и временскиот јаз меѓу исходот на случувањата и нивното појавување во печатот. Нивните подружници на Лондонската берза пуштиле гласини дека Royal Navy е поразена. Комуникето од англиски извори, очигледно наместено, ја залажува јавноста дека победиле германците. Тој глас им овозможил одлична финансиска операција. Овој глас предизвикал огромен пад на англиските акции на берзата и на сите главни берзи низ планетата. Во одреден момент, англичаните ја користат мамката и наеднаш ги купуваат паднатите акции по багателна цена, а потоа се открива вистината за ситуацијата на фронтот, односно се најавува англиската победа.

Големите индустриски и трговски судири во денешно време се водат во арени кои се полувиртуелни, полуреални, а се однесуваат претежно на психолошки манипулации и дезинформации. Во економскиот систем во кој секој бара со помош на информација, емитување на контрадикторни сигнали, да овозможи пацифицирана стратегија и на тој начин да стане непоимлив за противниците. Таков демарш овозможува повеќе отколку класичната безбедност. Тој се сотои во офанзивната одбрана: да не се биде никаде, потенцијално значи да се биде секаде.

Како илустративен пример е компанијата „Sony“ којашто спаѓа во претпријатијата кои сакаат да си ги затскриваат трагите. Понекогаш се мисли дека лансираат производи со кои самите себеси, си претставуваат конкуренција. Оние кои го следат секторот, никогаш не знаат во кој правец „Sony“ тежнее на пазарот. Генералниот директор Норио Ога, спаѓа во бизнисмените кои се „убедени дека не се излагани во претходните инвестиции“. На новинарите тој своевремено им рекол: „ниеден раководител не ја открива својата стратегија пред битката“. Смеслата на оваа измама е што може повеќе да се прикрива стратегијата под купот информации и намерата со која ги затскриваат своите траги, тоа

е осигурувањето на дискреција и за најосетливите планови.

Информативните напади на конкуренцијата со дезинформација често, на пример, се случуваат во време на важните меѓународни преговори. Конуценцијата организира гласини со користењето на информациите кои се однесуваат на вистинските случувања, но дезинформирајќи ги притоа околу последиците.

Аферата со бензинот во шише од кисела вода на една славна француска фирма „Perrier“ е пример како експлоатирањето на една дупка во безбедноста на информациите може, за само неколку дена, да нанесе огромни финансиски штети на некоја здрава фирма. Но, тоа е и пример, како таа фирма може со паметно користење на комуникациските системи да го контролира нападот.

На почеток било човечка грешка од страна на луѓето во санитарните процедури. Доцнењето со промената на филтерот во фабриката во Вержез, во француската област Гар, предизвикало поголеми дози на бензин во шишињата со вода наменети за пазарите во САД. Таква грешка е лесно да се исправи, бидејќи дозите биле далеку од тоа да претставуваат закана по здравјето на потрошувачите. Само требало да се замени филтерот и да се одржи тајноста на оваа грешка, за тоа да не се зборува „надвор од дома“. Меѓутоа меѓу вработените бил и еден „агент“ во служба на конкуренцијата. Тој и ја започнал аферата. Тоа потоа го опишал парискиот дневен весник „Le Monde“ во 1990 година.

Тој субверзивен концепт го измислиле италијанските ултралевичари Ренато Куркио и Тони Негри, во почетокот на седумдесеттите години од минатиот век. Тогашниот водач на „Црвените бригади“ и „работничката автономија“ пробале да ги пронајдат целите за заедничка работа за „да го скршат окружувањето на буржуарскиот печат“. За тоа да го остварат, одлучуваат да отворат списание „Contro-Informazione“, чија уредничка линија е да ги ректифицива членовите и многу агресивните „тенденциозни информации извршени во буржоарскиот печат“.

„Contro-Informazione“ се претставува како истражувачки магазин кој се потпира на своите анализи на анкетите од терен и често ги изведуваат милитанти поставени во индустриските центри. Делот на логистиката на весникот е полутаен, бидејќи директно го контролираат „Црвените бригади“. Кон средината на седумдесеттите полицијата апси дел од архивата на весникот кај раководителите на „Црвените бригади“ во Милано. Оваа тесна

врска измеѓу политчко-воениот дел на движењето, т.е. илегалното собирање на информациите и редакцијата на весникот, го објаснува квалитетот на некои текстови кои ги објавувале. Ова искуство се завршило после распаѓањето на „Црвените бригади“ и „Работничката автономија“.

Буржоазијата на Европа, а потоа и САД, многу темелно го анализираше овој интересен концепт. Очигледно е дека целата област на контраинформациите, како научна дисциплина тотално е инспирирана од ултралевичарскиот концепт. Се тргнува од субверзниот биланс на списанието „Contro-Informazione“, кој се базира на следниве точки:

- да се стреми кон истражувањето на информациите во функција на стратегиските и тактичките императиви;
- да се напаѓаат систематски контрадикциите на противникот;
- да се воспостави оперативен континуитет меѓу силите кои ги собираат своите сили за експлоатирање на информацијата;
- да се поддржува информацијата со акција на теренот;
- да се користи демонстрација на очигледноста на односните факти.

Со задолжителен отклон на времето кон контекстот, можно е денес да се извлечат поуки од овој демарш, под услов да се операционализира „идеолошкото демаркирање“ неопходно за кохерентна анализа на концептот. Наспроти операциите за манипулирање (дезинформирање), притисокот на печатот и влијанието на новинарите, станува збор за привилигираните „не регрутирани“ отворени информации. Денес, ретки се фирмите кои знаат да го експлоатираат потенцијалот на информациите надвор од доменот кој е стриктно комерцијален или финансиски. Контраинформациите во аферата „Perrier“ се од дефанзивна природа.

Електронски платежни картички и нивна злоупотреба

Марјан Ангелески

Платежните картички можат да се дефинираат како специфичен инструмент на безготовинско плаќање издадени од страна на финансиски, трговски или специјализирани организации, коишто можат на корисникот да му овозможат да ги изврши своите обврски за плаќање кон продавачите на одредени стоки или услуги преку презентација на картичката. Значи, под поимот платежни картички се подразбираат сите картички со чија употреба, нивниот корисник конкретизира налог на банката да изврши безготовинско плаќање на одредена сума пари на товар на неговото покритие на сметката кај банката или во рамките на одобриениот кредит.

Токму платежните картички како средство за масовно користење на банкарските услуги се „виновни“ за рапидниот раст на електронското банкарство. Тие имаат за цел да ја намалат готовината во оптек, но и да обезбедат одреден комфор и статусен симбол на нејзиниот корисник. Платежните картички се изработени од пластика со специфицирани стандардни димензии (димензиите се дефинирани според ISO/IEC 7810 ID-1 стандардот и изнесуваат 85.60 × 53.98 mm, имаат заоблени агли со радиус од 2.88 до 3.48 mm и дебелина на картичката е 0.8 mm). Секоја платежна картичка има број, дефиниран според ISO/IEC 7812 стандардот за нумерирање. На предната страна на картичката стои името на банката што ја издава таа картка, сопственикот на картичката, датумот до којшто картичката е валидна како и логото со коешто картичката е брендирана. На предната страна на картичките (ако станува збор за т.н. „смарт“ картичка) исто така се наоѓа EMV (Europay, Master-Card и Visa) чип кој е глобално стандардизиран за чип картичките според ISO/IEC 7816 стандардот.

На задната страна на платежните картички најчесто се наоѓа магнетна лента, место за потпис на сопственикот на картичката и безбедносен код на картичката (овој код најчесто се користи за верификација на картичката при интернет плаќања и обезбедува поголема заштита од измами. Најчесто се бара за трансакции кои се појавуваат преку Интернет, по е-пошта, факс или преку телефон. Кодот е троцифрена вредност и тоа се последните три цифри кои се испечатени на делот за потпис, на задната страна од картичката. Истиот уште се нарекува card

Employees spend **25%** of their time just looking for information.

Every week, **42%** of people use the **wrong information** to make decisions, requiring rework.

security code (CSC), card verification data (CVD), card verification value (CVV or CVV2), card verification value code (CVVC), card verification code (CVC or CVC2), verification code (V-code or V code), card code verification (CCV) или signature panel code (SPC)).

Развиените информациски мрежи овозможува употреба на информациската технологија во шалтерското работење преку банкоматите (ATM) и POS терминалите со цел зголемување на квалитетот на услугите на банките и ориентација кон клиентите. ATM се машини што се дислоцирани на поголем број места и поврзани со банкарската мрежа и овозможуваат клиентите сами да извршат низа функции што обично ги врши шалтерскиот работник со користење на платежна картичка како средство за идентификација. Со воведувањето на новите типови услуги се создаваат комплетни самопослужни шалтери (ATM - Authomated Teller Machines) што овозможуваат користење комплетни шалтерски услуги: депонирање и подигање пари, издавање чекови, нарачување и примање извештаи, трансфер на средства од една сметка на друга, плаќање сметки за одредени услуги (струја, вода и сл.) итн. Со помош на банкоматите клиентите моѓат да реализираат рутински трансакции надвор од просториите и локациите на банката, по принципот на самопослужување и независно од работното време на банката. Дел од овој ATM систем се смета и идентификациската односно платежната картичка на корисникот бидејќи системот без неа не може да функционира. Преку корисничката конзола се воспоставува врска со корисникот и се даваат упатства, со кои тој се води преку процесот на самопослужување. Кога корисникот на системот ќе ја уфрли својата картичка и ќе го впиши PIN бројот (Personal Identification Number или број за лична идентификација), од неа се читаат сите релевантни податоци како: бројот на сметката, датумот на истекување на картичката, дозволеният број на дневни користења (или дозволената сума за тој ден) и сл.

И покрај големиот број заштитни механизми, сепак безбедноста при користењето на платежните картички е едно од најдискутираните прашања поврзани со електронското банкарство. Но, треба да се има предвид дека денес банките инвестираат во високо безбедносни системи минимизирајќи ги можните злоупотреби, креирајќи систем на идентификување на сите можни сомнителни трансакции што резултира со максимална заштита на нивните клиенти.

Најчеста злоупотреба на картичките преку банкоматите е т.н. скиминг (eng. skimming). Скимингот може да се примени на платежни картички со магнетна лента, додека платежните картички со чип се многу побезбедни и речиси е невозможно на овој начин истите да се копираат. Со скиминг се означува чинот на користење скимер (eng. skimmer) за нелегално прибирање податоци од магнетната лента на кредитните или дебитните картички. Под скимер се подразбира електронски уред што се поставува на банкоматите со цел да се украдат информациите од картичката и истите да се копираат на картички со празна магнетна лента. Скимингот функционира на тој начин што се заменува читачот на картичката со камуфлиран, фалсификуван читач на картички т.е. скимер. Скимерот ги запишува сите податоци на картичката кои потоа можат да се употребат за нелегални цели. Покрај на ATM, скимингот често се користи и во ресторани, такси или други бизниси каде што може да се употреби платежна картичка.

Новоти од УКЛО

Елизабета Ангелеска-Атанасоска

Универзитетското радио УКЛО ФМ одбележа три години постоење, период во кој се остварува заложбата на Универзитетот да се обезбеди јавност за клучните информации во врска со активностите што се остваруваат во различните домени од универзитетското работење и студентското живеење. Со работењето на Универзитетското радио, Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола е насочен кон квалитативно и перманентно подобрување на својата информативна дејност што претставува особено корисна активност, не само од аспект на промоција на постигнувањата, туку и за обезбедување поголема критичност кон сопствената работа.

По тој повод, раководството на Универзитетот им додели благодарници на соработниците волонтери. Триесетината емисии кои ги подготвуваат студентите придонесува програмата да биде слушана не само од студентите, туку и од академскиот кадар и целокупното граѓанство. Тоа произлегува од причина што во 24 часовната радио-програма можат да се слушнат информативни, образовни, едукативни и забавни содржини. Редакцијата на УКЛО ФМ ја сочинуваат студенти – волонтери од сите единици на Универзитетот, кои со содржините што ги

подготвуваат успеваат да го задржат вниманието на слушателите. Вредно е да се напомене дека бројот на емисии континуирано се зголемува, а со тоа и бројот на заинтересираните студенти кои сакаат низ програмата на УКЛО ФМ да ја искажат својата креативност.

Отворен ден на УКЛО

Универзитетот „Св. Климент Охридски“ – Битола за сите средношколци, но и за идните магистранти и докторанти организираше Отворен ден насловен „Ден со УКЛО“. Имено, на 14 мај 2014 година, пред платото од Народниот театар – Битола, единиците на УКЛО на посебни штандови ги претставија студиските програми од трите циклуси на образование, како и научно-истражувачката дејност што се остварува на УКЛО. Манифестацијата Отворен ден на УКЛО се реализира по втор пат и беше збогатен со музичка програма. Според одлуката на Владата, во новата академска година на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола има 3595 слободни места. Од нив, 2145 се предвидени во државната квота, 940 за студирање со кофинансирање, а 510 места за вонредни студенти. Во тој контекст, во новата академска 2014/15 на Економскиот факултет - Прилеп слободни се вкупно 645 места од кои за редовни студенти во државна квота 420, додека 155 места се за студенти со

кофинансирање на студиите и 70 места за вонредни студенти.

Вредно е да се истакне дека Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола нуди 150 студиски програми со квалитетни можности за студирање. Во рамките на уписната политика ќе се доделат стипендии за најдобрите и ќе се понудат посебни поволности за оние кои не се во можност да ја платат пропишаната партиципација. Годинава Универзитетот прославува 35 години од своето постоење и од неговото формирање до денес на УКЛО дипломираше повеќе од 34 000 студенти, магистрираше 602 а во доктори на науки промовирани се 212.

Предавање од Амбасадата на САД во Р. Македонија

Ана Дајовска

На 19-ти февруари 2014 година во просториите на Економскиот факултет-Прилеп беше одржано предавање на тема „Буџет и финансиски менаџмент во Федералната влада на САД“ во соработка со Амбасадата на САД во Република Македонија и Американското катче во Битола. На овој настан студентите имаа можност да се запознаат и да разговараат на дадената тема со г-динот Дејвид Ортон, одговорен за финансиски менаџмент во Амбасадата на САД во Република Македонија. За време на интерактивната презентација студентите имаа можност да поразговараат со г-динот Ортон за американските практики во областа на буџетирањето и финансирањето, како и да направат споредба со македонските услови како и начинот на организирање на економските текови. Покрај прашањата поврзани со даночните практики, студентите беа заинтересирани и поставуваа прашања поврзани со дипломатското искуство на г-динот Ортон.

Во текот на предавањето г-динот Ортон направи подетален осврт на федералните резерви на САД, начинот на организирање на даночниот систем, како и за должничката криза која се јави во изминатите години. За присутните студенти особено беше интересен фактот што секоја држава во САД има определено посебна легислатива која се однесува на даноците. Овој сегмент беше особено интересен бидејќи таков пример не постои во македонската практика. Сите содржини за кои говореше г-динот Ортон беа во согласност со темите и материјалот што студентите по финансиски менаџмент го апсолвираат во тековниот семестар. Тоа додаде уште поголема важност на настанот на кој студентите преку средба со експерт од областа на финансискиот менаџмент имаа можност да разговараат за практични примери поврзани со една од есенцијалните области која треба да ја познава секој економист.

На оваа презентација во најголем број присуствуваа студентите кои тековно го слушаат предметот финансиски менаџмент. За нив, тоа беше едно од првите предавања во кои тие се запознаваат со основите на финансиот менаџмент. Токму поради ова, на презентацијата беа дадени насоки за најважните теми поврзани со финансискиот менаџмент, но беше потенцирана и огромната важност на оваа област во економијата и воопшто

во целокупното деловно работење. Се надеваме дека соработката меѓу Економскиот факултет - Прилеп и Амбасадата на САД во Р.Македонија ќе продолжи во иднина и ќе биде збогатена со други активности и содржини.

Турнир во мал фудбал

Стефан Ветаџокоски

Економскиот факултет – Прилеп, традиционално и оваа година, беше организатор на четвртиот по ред турнир во мал фудбал кој се одржа во спортската арена „Сонце“ во периодот од 5 до 7 мај. На турнирот учествуваа вкупно седум екипи составени од студенти и вработени во нашиот факултет. Се играше според правилата на класичниот мал фудбал, односно секоја екипа броеше петмина играчи и еден голман.

Турнирот се одвиваше така што екипите беа поделени во две групи. Групата А ја сочинуваа екипите: Перуца, Dream Team, Орде Чопела јуниор и Крушево. Групата Б ја сочинуваа екипите: Професори, Орде Чопела и Бруцоши. Во групата А екипата на Dream Team го освои првото место, а второто место го освои екипата на Крушево. Во групата Б првото и второто место го освоија екипите на Орде Чопела и Професори. Во првото полуфинале екипата на Dream Team ја совлада екипата на Професори со резултат 7:6. Во второто полуфинале, по голема борба, екипата на Орде Чопела извојува победа на пенали против екипата на Крушево со резултат 3-2 (1-1). Финалниот натпревар и натпреварот за трето место се одиграа на 7 мај 2014 година. Во натпреварот за трето место, екипата на Крушево ја совлада екипата на Професори со 5:4. Во финалето се сретнаа екипите на Dream Team и Орде Чопела, при што со резултат 6:2 победата и првото место заслужено го освои екипата на Dream Team.

Доделувањето на наградите се одржа на 16 мај 2014 година во Деканатот на Економскиот факултет - Прилеп. Екипата Професори која го освои четвртото место како награда доби фудбалска топка. Екипата на Крушево го освои третото место и ваучер од 100 евра. Второто место го освои екипата на Орде Чопела и ваучер од 200 евра, а за освоеното прво место екипата на Dream Team доби ваучер во вредност од 300 евра. На секој играч поединечно му беше доделена спомен плакета. Победничката екипа на Dream Team ја сочинуваа: Ветаџокоски Стефан (капитен), Велески Филип (голман), Колчакоски Горан, Дамески Иво, Здравески Горан, Јованоски Владимир, Богоески Бобан и Милошески Филип.

Турнирот и овој пат помина во најдобар ред, а свој придонес со фер плеј игра дадоа сите екипи. Економскиот факултет-Прилеп уште еднаш се покажа како добар организатор и се надеваме дека оваа востановена практика, со која се промовира спортскиот дух, ќе продолжи и понатаму.

Новости од АИЕСЕК

Христијан Острески

АИЕСЕК е студентска организација која ја промовира студентската размена и нуди можности младите да се вклучат во голем број проекти. АИЕСЕК денес работи на две програми поврзани со мобилноста на младите, можности да патуваат, да истражуваат и да се развиваат на професионален план преку: волонтерската пракса и професионалната пракса. Со цел да стапи во контакт со младите и да ги запознае со овие програми, АИЕСЕК спроведува најразлични промотивни кампањи и маркетиншки стратегии. Тоа се прави на начин што членовите групирани во тимови и координирани од лидери се директно инволвирани во активностите за успешна промоција на програмите. При тоа, на годишно ниво се прават три промотивни кампањи, а бројот на активни волонтерски и професионални практики на годишно ниво изнесува 15.000, што претставува податок за респект.

Во изминативе неколку месеци АИЕСЕК работи на национална промотивна кампања на волонтерска пракса во текот на летниот период. Називот на оваа кампања е „Летово сакам“, и оваа година по вторпат се спроведува во нашава земја. Се претпоставува дека кампањата „Летово сакам“ во наредниот период ќе прерасне во претпознатлив бренд на оригинална кампања организирана од оваа организација. Главна цел на кампањата е младите да стекнат јасен поглед за можностите што АИЕСЕК ги нуди, а заинтересираноста постојано се зголемува. Кампањата се состои во промотивни видеа, физички промоции, он-лајн постери и дискусии што овозможуваат младите на полесен начин да се мотивираат и да се заинтересираат за пракса преку АИЕСЕК. „Летово сакам“ успешно се промовира и на социјалните мрежи и им остава простор на оние кои што се запознале со овие можности да изразат желби каде сакаат да патуваат ова лето. А ние сме тука, тоа да им го овозможиме и да им гарантираме незаборавно искуство во било која земја низ светот, благодарение на глобалната организација која постои во повеќе од 120 држави. Младите имаат можност да заминат на пракса во било кое време и на било кое место, а од нив се бара само флексибилност и добро познавање на англиски јазик.

АИЕСЕК им препорачува на младите храбро да преземат чекор кон успехот при градење на самите себе како личности. На тој начин тие ќе бидат

компетентни како идни вработени во компании и лидери кои ќе се издвојат со својот авторитет. Затоа не двоумете се и станете член на АИЕСЕК и придружете се на кампањата „Летово сакам“.

Европски лидерски развоен семинар 2014

Ангела Стојаноска
Кристофер Кинтос

Европскиот лидерски развоен семинар е регионален настан кој се одржува секоја година, а право на учество имаат сите тим лидери и потпретседатели на локалните АИЕСЕК комитети од Европа. Целта на овој семинар е да им овозможи на учесниците да ги споделат своите искуства и успеси и да научат нови работи кои потоа можат да ги применат во пракса. Оваа година домаќин на лидерскиот развоен семинар беше Бугарија, а се одржа во туристичкиот центар „Сончев Брег“ сместен на брегот на Црното Море. На семинарот учествуваа околу 300 делегати од над 30 земји, млади лидери од цела Европа и Блискиот Исток, подготвени да научат како да го подобрат работењето на локалните комитети на АИЕСЕК.

Делегацијата на АИЕСЕК од Република Македонија ја сочинуваа два комтети, од Скопје и Прилеп. Претставници од АИЕСЕК Прилеп оваа година беа Ангела Стојаноска, потпретседател за човечки ресурси и Кристофер Кинтос во својство на тим лидер од областа на односи со јавност. За време на семинарот учесниците имаа обуки и тренинзи во насока на подобрување на актуелните состојби во локалните комитети, на кој начин позитивно да влијаат врз младите и општеството, невработеноста на младите, како да се разработат проекти со

домашни и странски практиканти, а најважно од сè, да се остварат поставените цели за 2015 година. Во тој контекст, нашата делегација ги сподели приказните за успешните проекти и зголемувањето на бројот на практиканти кои одат во странство. Притоа, беа искористени искуствата од другите комитети со цел да се зголеми бројот на практиканти во нашите универзитети. Иако Република Македонија е помала од голем број земји кои беа застапени на семинарот, сепак се одликува со она што АИЕСЕК има да го понуди. Патувајќи во странство студентите ќе имаат можност да стекнат вештини и искуства кои ги нема овде, а ќе можат да ги применат откако ќе се вратат во Република Македонија. Преку интеракција со други луѓе во странство, овие студенти ќе осознаат нови работи за себе и за светот, а нивните животи ќе бидат променети засекогаш.

Европскиот лидерски развоен семинар претставуваше големо животно искуство што ќе помогне за градење подобра иднина на младите во Република Македонија и подигнување на нивната свест. Покрај гореспоменатите активности, учесниците имаа можност за незаборавно дружење и забава, што претставува составен дел на ваквите настани. По враќањето, АИЕСЕК делегацијата од нашата земја е инспирирана напорно да работи со цел исполнување на планираните активности за 2015 година. На крајот од семинарот очигледна беше тагата бидејќи моравме да се поделиме од пријателите со кои се дружевме претходните 5 дена но, истовремено со нестрпливост очекувавме да се вратиме и да го примениме стекнатото искуство во нашите локални комитети.

Проект „Глобално село“

Маргарита Попоска

АИЕСЕК Прилеп во мај оваа година беше дел од настанот наречен „Глобално село“ (Global Village) којшто се реализираше во трговскиот центар Скопје Сити Мол. Овој настан имаше за цел да ги сплоти културите на едно место и да ги прошири видиците на нашето општество. Посетителите имаа можност да се запознаат со културите на 15 земји, така што АИЕСЕК придонесе за создавање на еден културен шок со цел да ги прошири хоризонтите на општеството. Имено, АИЕСЕК на еден креативен и необичен начин ги зближи луѓето без разлика на вера, пол или национална припадност. Голем придонес за реализацијата на овој настан имаше Универзитетот за информатички технологии и науки „Свети Апостол Павле“ - Охрид чии интернационални студенти ги претставија своите култури. Овој универзитет е најмлад државен универзитет во земјата, специјализиран во областа на информатичките науки и технологии.

Со ова започна и соработката меѓу локалниот комитет на АИЕСЕК Прилеп и овој Универзитет но, таа не престана тука. По извесен период членови од АИЕСЕК Прилеп беа поканети на мултикултурниот настан, кој се организираше од страна на Универзитетот за информатички технологии и науки „Свети Апостол Павле“, на кој сите студенти од околу 14 земји имаа можност преку кратки визуелни презентации да ги претстават своите земји. При тоа, студентите беа облечени во традиционалните облеку и изведуваа перформанси со што направија интересна атмосфера. Меѓу државите кои се презентираа беа следниве: Гана, Камерун, Виетнам, Нигерија, Египет, Кина, Италија, Шри Ланка, Монголија, Танзанија, Турција, Грузија и други.

Презентација на Прокредит банка

Михаил Темелкоски – Дворчанец

На 16 април оваа година во просториите на Економски факултет - Прилеп, се одржа презентација на програмата за млади банкарски на Прокредит банка, во организација на АИЕСЕК Прилеп. Презентацијата ја направи Огнен Граорковски, менаџер на човечки ресурси во Прокредит банка, и при тоа можеа да се дознаат интересни и корисни работи за студентите од сите студиски години. Програмата за млади банкарски на Про кредит банка претставува предизвик за секој оној кој е подготвен за натамошен професионален развој и отпочнување кариера на одговорен банкар.

Програмата се состои од шестмесечна обука во теорија и пракса во сферата на банкарството и финансиите и придонесува младите економисти да стигнат чекор поблиску до натамошно вработување во Прокредит банка. Програмата за млади банкарски постои три години и за овој период веќе постојат голем број успешни приказни. Целта на програмата е проценување на способностите и личните квалитети на кандидатите за нивно прилагодување кон посебниот начин на работење во Прокредит банка. Тоа се постигнува со теоретска надоградба, при што се изучуваат темите на окружувањето, економскиот развој и политичките предизвици во Република Македонија и светот, а потоа следуваат обуки на работно место и искусување на работната средина преку посети на клиенти, интерактивно набљудување, работа со клиенти во платниот промет, кредитирање и слично.

За време на овој настан, исто така се разговараше за методологијата на програмата која се содржи од работа во групи, интеракција со модераторите, презентации, есеи, проекти, како и за начинот на аплицирање. Аплицирањето за Програмата за млади банкарски на Прокредит банка може да се направи електронски преку нивната веб страница www.procreditbank.com.mk каде што се дадени подетални инструкции. По аплицирањето, следува процесот на селекција кој се состои од презентирање на кратка биографија (CV), мотивационо писмо, телефонски разговор, основен тест по математика и логика, групно интервју, индивидуално интервју и двонеделна работна група надвор од Банката. Доколку кандидатот успешно ја помине оваа фаза се стекнува со право за учество во шестмесечната програма за кој период е обезбедена

стипендија и се подмирени трошоците за транспорт и сместување. По успешното завршување на програмата, постои голема можност на кандидатот да му биде понудено вработување од страна на Банката, што претставува голем предизвик во кариерниот развој на секој млад економист.

ProCredit Bank

Конференција EuroXpro 2014

Ангела Реловска

EuroXpro претставува најголема меѓународна конференција на АИЕСЕК што се одржува во регионот на Западна Европа и Северна Америка. Истовремено, таа е една од петте годишни конференции на АИЕСЕК на глобално ниво што привлекува партнери од целиот свет. Оваа година EuroXpro се одржа во периодот од 4 до 10 април во главниот град на Полска, Варшава, а Република Македонија беше претставена од тројца активисти на АИЕСЕК, меѓу кои и нашата студентка Ангела

Реловска.

Целта на конференцијата е да ги соберат на едно место идните лидери на секоја национална или локална АИЕСЕК организација за да се сумираат резултатите од претходната година на интернационално ниво и предлози како истите да пораснат во следната година. Оваа година конференцијата на едно место обедини 280 учесници од 50 различни земји и култури, при што претставниците од националните комитети на АИЕСЕК имаа можност да ги споделат искуствата од своето работење со учесниците од другите земји. Во рамките на конференцијата беше одржана и панел дискусија на тема „Невработеноста меѓу младите“ при што учесниците имаа ретка можност да слушнат мислења и да поставуваат прашања на повеќе светски експерти од полето на пазарот на труд, човечките ресурси, психологијата и сл. Освен тоа, беа организирани повеќе работилници од компании партнери на АИЕСЕК како што се: DHL, Google, Microsoft, TATA consaltancy и други. За време на конференцијата имаше доволно време за остварување соработки со учесниците од останатите земји со цел поквалитетни взаемна размена на студенти, преку која реализираат професионална и волонтерска пракса.

Проект Go Clean

Пеце Спасески

Од почетокот на март оваа година, АИЕСЕК Прилеп, како општествено одговорна организација, е локален координатор на еколошкиот проект Go Clean којшто го спроведува организацијата Go Green.

Проектот има за цел подигнување на свеста кај населението за штетноста на отпадните батерии и начинот на нивното рециклирање. Како поддржувач и локален координатор на проектот, локалниот комитет на АИЕСЕК Прилеп со поддршка на Општина Прилеп, организира семинар, во просториите на Градската библиотека „Борка Талески“, каде заинтересираните средношколци беа запознаени со проектот, а исто така имаа можност да аплицираат за да се вклучат во истиот.

Најдобрите шестмина, заедно со членови од АИЕСЕК Прилеп во периодот од 11 до 13 април присуствуваа на семинар во хотел „Десарет“ во близината на Охрид на кој учесниците беа запознаени со мисијата и визијата на Go Clean и Go Green, целите на проектот и начинот на негово спроведување. Од тој момент, локалните координатори од АИЕСЕК Прилеп, Пеце Спасески и Михаил Темелкоски - Дворчанец континуирано работат со тимот средношколци, а добиваат и безрезервна поддршка и од останатите членови на АИЕСЕК Прилеп. Целта на проектот е да се соберат што повеќе батерии на ниво на Општината како и да се постигне одржливост преку подигнување на свеста кај граѓаните за штетноста на батериите. На тој начин, индивидуалната одговорност ќе продолжи да се развива и понатаму. Досега се направија успешни акции во неколку основни училишта, а во план се разни други акции за информирање на граѓаните за штетноста на батериите и користа од нивното рециклирање. Доколку и читателите на Еквилибриум поседуваат истрошени и отпадни батерии, истите можат да ги остават во канцеларијата на АИЕСЕК во Економски факултет - Прилеп.

Натпревар во организација на ЕВН Македонија

Маргарита Попоска

АИЕСЕК Прилеп заедно со Економскиот факултет - Прилеп минатиот месец беа домаќини на претставниците од „ЕВН Македонија“ кои го промовираа натпреварот за енергетска ефикасност. Овој натпревар се реализира во рамките на Платформата за енергетска ефикасност на „ЕВН Македонија“ и Министерството за економија чија главна цел е подигнувањето на свеста за потребата од користење и имплементирање на енергетска ефикасност во компаниите. Во тој контекст, над 150 студенти од техничките и економските факултети во Република Македонија групирани во 40 тимови зедоа учество во натпреварот за изработка на бизнис планови кои содржат елементи на енергетска ефикасност. Имено, користењето на нови енергетско ефикасни технологии во реалниот сектор на долг рок е невозможно без вклучување на младите во овој концепт. Оттука натпреварот за изработка на најдобар бизнис план, со елементи на енергетска ефикасност, ќе придонесе за подигнување на свеста кај идните менаџери и инженери за значењето на овој концепт за зголемување на успешноста во работењето.

За подобро и поуспешно учество на овој натпревар студентите добија и соодветна обука која се одржа за време на Деновите на образованието и кариерата. При тоа, студентите имаа можност да научат како практично да ја применат енергетската ефикасност во процесот на бизнис планирање. На учесниците на натпреварот за бизнис план им беа дадени конкретни насоки и алатки за изработка на бизнис план и пресметки за енергетски заштеди. Во организација на натпреварот беа вклучени и студентските организации АИЕСЕК и IAESTE кои го мобилизираа своето членство во нашата земја. Во тој контекст, промотивни презентации за учество на натпреварот беа одржани на 7 различни факултети во Скопје, Битола, Прилеп, Штип и Тетово.

За најдобрите три бизнис планови кои се одликуваат со најголема иновативност и креативност предвидени се парични награди од 30, 18 и 9 илјади денари соодветно. Тимовите своите бизнис планови ќе можат да ги презентираат на завршен настан, а најквалитетните студенти ќе добијат можност за практикантска работа во „ЕВН Македонија“ за време на летниот период. Сите заинтересирани обуката

можеа да ја следат преку стриминг во живо на Youtube каналот наречен „Енергетска азбука“. Освен тоа, сите информации во врска со платформата за енергетска ефикасност се објавени на специјално наменетата веб-страница www.energetskaazbuka.mk. На оваа страница, исто така, ќе бидат објавени и материјалите од обуката за изработување бизнис план.

Сметаме дека соработката со големите компании како што е „ЕВН Македонија“ нуди големи можности за нашите студенти. Преку овие активности дополнително се унапредуваат вештините на студентите и се овозможува збогатување на нивните портфолија.

**ПРИЈАВЕТЕ СЕ НА ПРВИОТ
БИЗНИС ПЛАН НАТПРЕВАР
ЗА ЕНЕРГЕТСКА ЕФИКАСНОСТ
И ОСВОЈТЕ:**

1 НАГРАДА - 30.000 ДЕНАРИ

2 НАГРАДА - 18.000 ДЕНАРИ

3 НАГРАДА - 9.000 ДЕНАРИ

ПРИЈАВУВАЊЕ И ИНФОРМАЦИИ НА:
www.energetskaazbuka.mk
www.facebook.com/energetskaazbuka.mk

**ЕНЕРГЕТСКА
АЗБУКА**

ОРГАНИЗИРАНО ОД:
Енергетска азбука, IAESTE, AIESEC дел од Платформата за енергетска ефикасност на
ЕВН Македонија и Министерство за економија

МОЛОТ ИЗБОР Е ...

- Традиција и квалитет
- Широко избор на студиски програми
- Целосна посветеност на потребите на студентите
- Одлични просторни и технички услови
- Практични знаења

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ ПРВ ЦИКЛУС

Четиригодишни студии (240 ЕКТС)

- Е-бизнис
- Меѓународна економија и бизнис
- Сметководство, финансии и ревизија
- Маркетинг менаџмент
- Менаџмент и бизнис
- Банкарство и финансиски менаџмент
- Иновациски и проектен менаџмент

Тригодишни студии (180 ЕКТС)

- Бизнис информатика

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ ВТОР ЦИКЛУС

Едногодишни студии (60 ЕКТС)

- Е-бизнис
- Меѓународна економија и бизнис
- Сметководство, финансии и ревизија
- Маркетинг менаџмент
- Банкарство
- Менаџмент
- Иновациски и проектен менаџмент

Двегодишни студии (120 ЕКТС)

- Финансиски менаџмент
- Бизнис администрација – менаџмент
- модули:
 - Претприемништво и менаџмент на мали бизниси
 - Менаџмент
 - Бизнис информатика

Економски факултет - Прилеп

ул.Маркова 133
7500 Прилеп
тел. 048 427 020
факс 048 426 927
www.eccfp.uklo.edu.mk
eccfp@uklo.edu.mk